



ČESKÁ REPUBLIKA

## NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Josefa Fialy a soudců Josefa Baxy a Zdeňka Kühna (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatelky **M. Š.**, zastoupené Mgr. Zuzanou Candigliota, advokátkou, sídlem Burešova 615/6, Brno, a stěžovatelky nezl. **V. Š.**, zastoupené Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí, sídlem Šilingrovo náměstí 257/3, Brno, proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 31. ledna 2023 č. j. 36 Co 327/2022-48, za účasti **Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci**, jako účastníka řízení, a **V. Š.**, zastoupeného Mgr. Zuzanou Candigliota, advokátkou, sídlem Burešova 615/6, Brno, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

**Ústavní stížnost se zamítá.**

Odůvodnění:

**I.****Podstata věci**

1. V nynější věci řeší Ústavní soud ústavnost rozhodnutí obecného soudu ve věci souhlasu s právním jednáním nezletilého dítěte, konkrétně s podáním žaloby (zde žaloby na ochranu osobnosti).

## II.

### Popis věci a její procesní vývoj

2. Stěžovatelky se ústavní stížností domáhají zrušit v záhlaví uvedený rozsudek. Tvrdí, že porušil jejich základní práva podle čl. 10, čl. 32 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod, čl. 3 a čl. 9 Úmluvy o právech dítěte a čl. 6 a 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

3. Z ústavní stížnosti a vyžádaného soudního spisu plyne, že se stěžovatelky (matka a její nezletilá dcera) v řízení před Obvodním soudem pro Prahu 5 domáhaly, aby soud uložil žalované, Fakultní nemocnici v Motole, povinnost zaslat stěžovatelkám omluvu za to, že jim nemocnice neumožnila nepřetržitý kontakt při uvedení nezletilé do celkové anestezie před operací a při probouzení z anestezie. Žalobu podala za nezletilou její matka. Nezletilá ve věku 10 měsíců podstoupila v únoru 2022 v nemocnici plánovanou operaci, a to v celkové anestezii. Matce ale nebylo umožněno, aby byla s nezletilou jak při uvádění do anestezie, tak při probouzení z ní. Přítomnost u samotné operace matka nevyžadovala. Nemožnost kontaktu s nezletilou odůvodnila nemocnice hygienickými opatřeními a zákazem obsaženým ve vnitřním řádu nemocnice. Sdělila jí, že pokud na přítomnosti trvá, může si zvolit jiné zdravotnické zařízení. Matka namítala, že by splnila všechny hygienické požadavky nemocnice. Studenti na operační sál přístup mají, nemocnice vpustila na operační sál i herce. Pro nezletilou jde o stresovou situaci a má právo na přítomnost rodiče. Jiné nemocnice to umožňují.

4. Protože obvodní soud požadoval souhlas s podáním žaloby za nezletilou, obrátila se matka v zastoupení nezletilé na Okresní soud v České Lípě s návrhem na schválení právního jednání – žaloby na ochranu osobnosti a zastoupení nezletilé advokátkou Zuzanou Candigliota. Okresní soud návrhu vyhověl (rozsudkem ze dne 10. 11. 2022 č. j. 21 Nc 3407/2022-32). Podání žaloby a uzavření příkazní smlouvy je v zájmu nezletilé, žaloba není šikanózní, nezletilé nehrozí majetková újma, neboť služby právní pomoci jsou zavázáni uhradit rodiče (prostřednictvím zájmového spolku Juno Moneta, z. s.).

5. Proti rozsudku okresního soudu se odvolal kolizní opatrovník nezletilé (město N. B.). Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci napadeným rozsudkem změnil rozsudek okresního soudu tak, že souhlas s právním jednáním nezletilé se neuděluje. Krajský soud upozornil na majetkovou újmu, která hrozí nezletilé v souvislosti s vedením řízení o ochranu osobnosti. Zabýval se též přínosem kladného výsledku soudního řízení pro nezletilou. S ohledem na věk nezletilé (v době podání žaloby nedosáhla věku dvou let) pro ni nemá písemná omluva žádný význam, tvrzení matky, že by se výsledek řízení projevil prospěšně pro nezletilou v budoucnu, nelze nijak prokázat, jde o skutečnost nejistou a nepředvídatelnou. Není také rozhodný argument matky, že kladný výsledek řízení by zajistil nezletilé právo na nepřetržitý kontakt se zákonným zástupcem při další anestezii u téže nemocnice. Nezletilá je zdravá. Sjednocení praxe nemocnic ohledně přítomnosti rodičů u nezletilých při uvádění do anestezie je možné dosáhnout i v řízení vedeném matkou (rodiči), do jejichž osobnostních práv bylo podle jejich tvrzení také zasazeno.

### III.

#### Argumentace v ústavní stížnosti

6. Stěžovatelky upozorňují na vhodnost přítomnosti rodiče před plánovaným operačním výkonem u menších dětí (odkazují na webové stránky jiné nemocnice). Model péče o dítě je podle Úmluvy o právech dítěte postaven na předpokladu, že jsou to rodiče, kteří nejlépe znají zájmy dítěte a dokážou je naplňovat a chránit. Nejlepší zájem dítěte dlouhodobě zdůrazňuje i Ústavní soud. Pokud jsou rodiče schopni akceptovat určité řešení týkající se uspořádání poměrů svého dítěte, jež není ve zjevném rozporu s nejlepším zájmem dítěte, měly by státní orgány (včetně orgánu sociálně-právní ochrany dětí) ke svým oprávněním přistupovat spíše zdrženlivě a respektovat stanovisko zákonných zástupců. Jedním z problémů konceptu nejlepšího zájmu dítěte je podle nich převládající paternalistický přístup státu k dítěti. Často dochází k popírání postavení dítěte jako subjektu práv. Satisfakce ve formě omluvy má pro nezletilou smysl. Rozhodnutí by působilo preventivně do budoucna, a to nejen ve vztahu k ní, ale i k ostatním nezletilým. V posuzovaném případě nevyšlo najevo, že schvalované právní jednání by mělo mít negativní dopad na nezletilou, neboť žaloba není zcela zjevně nedůvodná. Náklady právního zastoupení, by byly placené spolkem, Juno Moneta. Veškeré případné náklady se navíc zavázali uhradit za nezletilou její rodiče.

### IV.

#### Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

7. Ústavní stížnost má náležitosti stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, Ústavní soud je příslušný k jejímu projednání. Stěžovatelky jsou oprávněné k jejímu podání a vyčerpaly všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv ve smyslu § 75 odst. 1 téhož zákona. Ústavní stížnost je proto přípustná. První stěžovatelka (matka) je zastoupena advokátkou (§ 29 až 31 zákona o Ústavním soudu). Nezletilé stěžovatelce jmenoval Ústavní soud usnesením ze dne 9. 4. 2024 opatrovníka (Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí).

### V.

#### Průběh řízení před Ústavním soudem

8. Ústavní soud si pro účely řízení o ústavní stížnosti vyžádal vyjádření opatrovníka nezletilé stěžovatelky, krajského soudu, vedlejšího účastníka (otce nezletilé stěžovatelky) a kolizního opatrovníka nezletilé stěžovatelky v řízení před obecnými soudy, města N. B. Jejich vyjádření následně zaslal matce a opatrovníkovi nezletilé stěžovatelky na vědomí a poskytl jim příležitost k replice.

9. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí sdělil, že souhlasí s ústavní stížností. Omluva plní funkci především morální satisfakce, která může mít dopad na nezletilou v budoucnu. Odepření soudní ochrany těžko posuzovat jako zájem dítěte ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Nabízí se také otázka, zda může soud autoritativně určit věk, od něhož je dítě schopno přijmout omluvu. Způsob sdělení omluvy lze přizpůsobit věku dítěte. Omluva má význam i pro omlouvající se osobu a mohla by působit preventivně. Ve vztahu k dopadům do majetkové sféry nezletilé pracuje krajský soud především

s domněnkami a pomíjí existující finanční zajištění. Takový přístup soudu by vyloučil právo na soudní ochranu pro všechny nezletilé. Navrhuje tedy napadený rozsudek zrušit.

10. Krajský soud ve vyjádření uvedl, že námitky stěžovatelek považuje za zcela nedůvodné. Nezletilé hrozí riziko značných nákladů řízení. Financování spolkem není jisté. Náklady vzniknou i na straně žalované, která bude v případném soudním řízení jistě právně zastoupena. Rodiče nemusí být schopni dostát závazku uhradit vysoké náklady řízení. Převažuje zde zájem na bezdlužnosti dítěte. Nezletilé mohou být uloženy i náklady řízení podle § 147 odst. 1 občanského soudního řádu. Krajský soud uvádí, že požadavek matky vůči nemocnici nevznikl z jejího vnitřního přesvědčení, ale byl inspirován jinou matkou, které byla přítomnost u nezletilého v jiné nemocnici umožněna.

11. Krajský soud dále uvádí, že matka neuspěla s návrhem na nařízení předběžného opatření, kterým se domáhala téhož jako v nynější ústavní stížnosti. I přes tento neúspěch se rozhodla pro operaci ve Fakultní nemocnici v Motole za jí stanovených podmínek. Kladný výsledek řízení o ochranu osobnosti nebude mít pro nezletilou žádný přínos, a to ani do budoucna, neboť jí přítomnost rodiče nezajistí. Nezletilou další operační zákrok nečeká, rozsudek ve věci ochrany osobnosti není pro třetí osoby závazný. Krajský soud své vyjádření uzavírá tím, že postup matky považuje spíše za sobecký s cílem uspokojit své vlastní potřeby. Upozorňuje, že dítě se nesmí stát pouhým „vehiklem“ k uspokojování potřeb rodičů dítěte, kteří nemohou za nezletilé děti uplatňovat svévolně a bezúspěšně svá práva a představy.

12. Otec nezletilé vyjádřil souhlas s ústavní stížností. V opatrovnickém řízení předložil vyjádření, že souhlasí s podáním žaloby za nezletilou proti fakultní nemocnici. Zároveň sdělil, že uhradí veškeré náklady, které by nezletilé případně vznikly. Řízení je v zájmu nezletilé. To nejen z důvodu zadostiučinění, ale i do budoucna. Upozorňuje, že v podobné věci již vydal městský soud rozsudek, jímž uložil též nemocnici omluvit se za neumožnění přítomnosti doprovodu při uvádění do anestezie dospělé pacientce s psychiatrickými problémy.

13. Protože bylo rozhodnutí okresního soudu krajským soudem změněno na základě odvolání kolizního opatrovníka nezletilé v řízení před obecnými soudy, Ústavní soud jej rovněž vyzval k vyjádření se ve věci (§ 48 odst. 2 zákona o Ústavním soudu). Město N. B. sdělilo, že ústavní stížnost není důvodná. Podle něj může být přezkoumáváno pouze to, zda neudělením souhlasu k vedení sporu byl porušen čl. 36 Listiny, nikoli porušení dalších, stěžovatelkami uváděných práv a svobod, protože tyto skutečnosti mohou být posuzovány teprve v samotném nalézacím řízení. Nelze spoléhat na to, že náklady právního zastoupení budou v plné výši uhrazeny jinými osobami. Případný kladný výsledek řízení by neměl pro nezletilou žádný význam. Řízení vedené matkou bude mít stejný důsledek, jako by řízení bylo vedeno oběma stěžovatelkami.

14. Matka v replice poukazuje na rozsudek městského soudu, který připojila k replice. Městský soud v obdobném řízení uložil stejné fakultní nemocnici omluvit se žalobkyni s psychiatrickým onemocněním za to, že jí nebyla umožněna přítomnost doprovodu při uvádění do anestezie. Zranitelnost této osoby a nezletilé stěžovatelky je přitom srovnatelná. Odůvodnění rozhodnutí údajnými majetkovými riziky pro nezletilou není přesvědčivé. Toto riziko je v porovnání s jinými případy s ohledem na již uvedené skutečnosti zcela mizivé. Náklady se zavázali uhradit rodiče, ale i spolek prosazující práva pacientů již 12 let. Podle ustálené judikatury by navíc případné náklady fakultní

nemocnice na právní zastoupení nebyly považovány za účelné. Zadlužení nezletilé považuje za nereálné i s ohledem na § 899a občanského zákoníku. Krajský soud měl podle ní toto ustanovení zohlednit. Omluva má význam pro nezletilou, ale i pro toho, kdo se omlouvá. Zásah státu by měl nastoupit pouze v případech, kdy je to skutečně nezbytně nutné. Matka se ohrazuje proti vyjádření krajského soudu, který ji označil za sobeckou.

15. Dne 16. 10. 2024 předseda senátu pověřil vypracováním nálezu jiného člena senátu, soudce Zdeňka Kühna (§ 55 zákona o Ústavním soudu).

## VI.

### Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

#### VI. 1. *Obecná východiska*

16. Ústavní soud připomíná, že není součástí soustavy obecných soudů (čl. 83 Ústavy). Proto mu nepřísluší zasahovat do jejich ústavně vymezené pravomoci, ledaže jejich rozhodnutím došlo k zásahu do ústavně zaručených práv. Ústavní soud při přezkumu rozhodnutí ve věcech péče soudu o nezletilé posuzuje, zda orgány veřejné moci postupovaly a přijaly opatření v nejlepším zájmu dítěte, zda za účelem zjištění nejlepšího zájmu dítěte shromáždily veškeré potřebné důkazy a zda náležitě odůvodnily svá rozhodnutí [srov. např. nález ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13 (N 105/73 SbNU 683), bod 17].

17. K právnímu jednání, které se týká existujícího či budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, potřebují rodiče souhlas soudu. Výjimkou jsou případy právního jednání v běžných záležitostech nebo v záležitostech sice výjimečných, ale týkajících se zanedbatelné majetkové hodnoty (§ 898 odst. 1 občanského zákoníku). Je-li to v zájmu dítěte, může (opatrovnický) soud zúžit okruh právních jednání, která podléhají souhlasu soudu (§ 898 odst. 3 občanského zákoníku ve znění zákona č. 192/2021 Sb.).

18. Právě uvedené ustanovení sleduje legitimní cíl ochrany práv dětí a vychází z ústavního principu ochrany nejlepšího zájmu dítěte. Platí, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány (čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte).

19. Právním jednáním ve smyslu § 898 odst. 1 občanského zákoníku je též podání civilní žaloby. Tento názor je dlouhodobě zastáván v odborné literatuře i v judikatuře. Podání žaloby je totiž zpravidla neběžnou záležitostí, která může mít dalekosáhlé dopady do sféry dítěte. Vedle vzniklých práv a povinností, o kterých se rozhoduje, je zde také povinnost hradit náklady soudního řízení, které zejména v civilních sporech mohou být nemalé. Z tohoto důvodu je třeba zásadně požadovat souhlas s podáním žaloby i v případě, kdy nejde o žalobu v ryze majetkové záležitosti nezletilého [takto v právní doktríně Psutka, J. Komentář k § 898. In: Králíčková, Z. - Hrušáková, M. - Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 913, marg. č. 20; Kotrady, P. Komentář k § 898. In: Melzer, F. - Těgl, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*, Praha: Leges 2016, s. 1564 až 1565; z judikatury Nejvyššího soudu k § 28 starého občanského zákoníku srov. např. usnesení

ze dne 29. 4. 2015 sp. zn. 30 Cdo 4696/2014 a ze dne 29. 4. 2015 sp. zn. 30 Cdo 4999/2014, rozsudky ze dne 20. 9. 2012 sp. zn. 33 Cdo 2289/2011, ze dne 26. 4. 2017 sp. zn. 30 Cdo 3887/2016, body 34 a 35; k nyní platnému § 898 občanského zákoníku srov. např. usnesení ze dne 27. 6. 2019 sp. zn. 25 Cdo 4531/2018 – zde ve vztahu k podání žaloby na ochranu osobnosti; k ústavnosti těchto závěrů srov. např. usnesení ze dne 3. 1. 2006 sp. zn. I. ÚS 307/04].

20. Jak Nejvyšší soud rovněž již opakovaně uvedl, ani skutečnost, že řízení o náhradu škody nebo jiné újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření nebo nesprávným úředním postupem je osvobozeno od soudního poplatku a že neúspěšným žalobcům v těchto řízeních zpravidla není uložena povinnost k náhradě nákladů řízení, se nedotýká povinnosti platit náklady řízení, bude-li nezletilý např. zastoupen advokátem. Bez ohledu na případný výsledek řízení nelze ani přehlédnout, že nezletilému či jeho zástupci mohou být uloženy k náhradě náklady řízení, které by jinak nebyly vznikly, jestliže je způsobili svým zaviněním nebo jestliže tyto náklady vznikly náhodou, která se jim přihodila (§ 147 odst. 1 občanského soudního řádu) (takto např. již uvedené usnesení 25 Cdo 4531/2018).

21. Oproti tomu ve správním soudnictví není k podání žaloby nezletilým zastoupeným zákonným zástupcem zpravidla třeba souhlasu soudu. Nejvyšší správní soud k tomu uvedl, že závěry citované civilní judikatury nelze do řízení podle soudního řádu správního přebírat mechanicky. Je pravda, že ani podání žaloby ve správním soudnictví není „běžnou“ záležitostí. Potenciální zásah těchto řízení do majetkové sféry nezletilého však bude zpravidla nižší, zejména proto, že ve správním soudnictví se úspěšným žalovaným správním orgánům obvykle nepřiznává náhrada nákladů řízení. Správní soud je oprávněn v každém jednotlivém případě vyhodnotit, jak podstatně by dané řízení mohlo zasáhnout do práv či povinností nezletilého a zda konkrétní žaloba vyžaduje schválení opatrovnického soudu. Soud má vždy přihlídnout k povaze sporu, včetně otázky, zda v souvislosti se soudním řízením nehrozí žalujícímu dítěti významnější finanční náklady (srov. např. rozsudek NSS ze dne 22. 7. 2021 č. j. 10 As 123/2021-41, č. 4241/2021 Sb. NSS, bod 13).

22. V trestním (adhezním) řízení platí, že uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení zákonným zástupcem nezletilého podle § 43 odst. 3 trestního řádu zásadně není nutný souhlas opatrovnického soudu. Souhlas totiž není třeba vyžadovat, neboť takový návrh se nemůže dotknout majetkových práv, resp. jmění dítěte. Nehrozí tu totiž ani potencionální nutnost hradit úspěšnému účastníku náhradu nákladů řízení (usnesení ze dne 12. 1. 2016 sp. zn. II. ÚS 3629/15, bod 14, na který navázala též trestní judikatura, srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023 sp. zn. 7 Tdo 96/2023, č. 22/2023 Sb. rozh. tr., body 28 až 30).

23. Řízení o udělení souhlasu s právním jednáním nezletilého [po novele zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, provedené zákonem č. 296/2017 Sb., nazývané jako řízení ve věcech souhlasu s nakládáním se jměním nezletilého dítěte, v občanském soudním řádu dříve označované jako řízení o schválení důležitého právního úkonu nezletilého] patří mezi řízení ve věcech péče soudu o nezletilé [§ 466 písm. k) zákona o zvláštních řízeních soudních]. Jde o řízení nesporné povahy, dokazování je ovládáno zásadou vyšetřovací.

24. V řízeních péče soudu o nezletilé musí být nezletilé dítě ze zákona (až na výjimky) z důvodu hrozícího střetu zájmů zastoupeno opatrovníkem. Soud pro řízení jmenuje opatrovníkem zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí (§ 469 zákona o zvláštních řízeních soudních). Opatrovník musí v řízení jednat v nejlepším zájmu dítěte (srov. čl. 10 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, č. 54/2001 Sb. m. s.). Opatrovník je povinen chránit nejlepší zájem dítěte i proti vůli rodičů.

25. Smyslem souhlasu soudu s podáním žaloby je ochrana jmění dítěte (srov. i systematické zařazení § 898 občanského zákoníku pod oddíl „Péče o jmění dítěte“). Soud však musí, s ohledem na závazek státu zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho (čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), zkoumat i význam řízení pro nezletilého, zejména jaký bude jeho přínos pro nezletilého v případě kladného výsledku. Soud tedy musí poměřovat případné nepříznivé dopady vedení řízení do majetkové sféry nezletilého (tedy rizika spojená s podáním žaloby v podobě nákladů soudního řízení, které by nesl nezletilý) s potencionálním přínosem řízení pro nezletilého. Převažují-li negativa spojená s vedením řízení nad jeho pozitivy, soud souhlas neudělí.

26. Dítě se nesmí stát pouhým „vehiklem“ k uspokojování potřeby žalovat ze strany zákonných zástupců dítěte. Soud též souhlas s podáním žaloby neudělí, jde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování práva či jeho zneužití. Šikanózní je taková žaloba, je-li zjevné, že důvodem jejího podání je činit žalovanému obtíže, aniž má žaloba sama nějakou naději na úspěch (srov. např. již shora uvedená usnesení Nejvyššího soudu 30 Cdo 4696/2014 či 30 Cdo 4999/2014).

27. O zřejmě bezúspěšné uplatňování práva jde též tehdy, existuje-li k dané věci ustálená judikatura a je zřejmé, že žaloba v jejím světle nemůže být úspěšná. Je však třeba mít na paměti, že soud v řízení o udělení souhlasu nemůže zkoumat meritum věci, v níž má být žaloba podána (za tím účelem provádět dokazování) a – krom právě uvedeného – hodnotit pravděpodobný úspěch či neúspěch ve sporu. Musí jít tedy o zjevné případy bezúspěšného uplatňování práva či jeho zneužití. V nich totiž hrozí i vysoké riziko prohry v řízení a s tím spojená povinnost žalobce nahradit druhé straně náklady řízení.

## VI. 2. Uplatnění obecných východisek na posuzovanou věc

28. Předně je důležité zdůraznit, že změnu rozhodnutí okresního soudu v reakci na odvolání podané kolizním opatrovníkem nelze automaticky vnímat negativně. Kolizní opatrovník má ze zákona povinnost jednat v zájmu nezletilých dětí, je oprávněn (a povinen) postavit se za práva dětí, dochází-li ke kolizi zájmů mezi nezletilým dítětem a jeho rodiči. Chránit nejlepší zájem dítěte je oprávněn i proti vůli rodičů (srov. bod 24 shora, podobně bod 18 napadeného rozsudku). V případě, že jsou však rodiče ohledně určité otázky týkající se jejich dítěte ve shodě, je třeba zvážit, zda je případná změna rozhodnutí v zájmu nezletilého dítěte, o to pečlivěji [nález ze dne 15. 3. 2016 sp. zn. III. ÚS 2298/15 (N 44/80 SbNU 543), bod 19, zde ve vztahu k rozhodnutí o úpravě styku].

29. Krajský soud dovodil, že v nynějším případě nejde o šikanózní žalobu, ani o žalobu, kterou by zákonní zástupci za dítě svévolně či zjevně bezúspěšně uplatňovali svá práva. Rovněž správně vyšel z toho, že v řízení o schválení právního jednání nemá předjímat možný výsledek řízení o žalobě. Proto je bez významu, pokud stěžovatelky upozorňují

na to, že civilní soudy v jiné, podle nich obdobné, věci žalobě na ochranu osobnosti vyhověly. Ústavní soud se nechce přít o to, zda nynější kauza je obdobná s věcí, na kterou stěžovatelky opakovaně poukazují. Podotýká ale, že tato věc se odehrála za poněkud odlišných skutkových okolností: šlo tam o dospělou pacientku s psychiatrickými problémy (srov. blíže rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 4. 2024 sp. zn. 22 Co 4/2024). V nynější věci není pochyb, že šance na úspěch v řízení o žalobě na ochranu osobnosti existuje. Současně však bohužel existuje možnost, na kterou rovněž upozornil krajský soud, že soudní řízení může trvat dlouho, může být vedeno u soudů všech instancí a náklady s ním spojené tak mohou vyšplhat poměrně vysoko (viz níže).

30. Krajský soud vymezil ve shodě s judikaturou předmět svého řízení, kterým je jednak zjistit, zda je v zájmu nezletilé vést řízení (k tomu část **VI.2.B.** níže), jednak zvážit případnou újmu, která by nezletilé v souvislosti s vedením řízení mohla nastat (část **VI.2.A.** níže). Oběma okruhům se bude Ústavní soud věnovat dále.

#### *VI. 2. A. Posouzení možných nepříznivých dopadů vedení řízení o ochranu osobnosti do majetkové sféry nezletilé*

31. Krajský soud dovedl, že dítěti hrozí v souvislosti s vedením soudního sporu dopady do jeho majetkové sféry. S vedením soudního řízení jsou spojeny náklady, počínaje hotovými výdaji účastníků a jejich zástupců, přes ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců, konče odměnou za zastupování, které si platí sami účastníci. Účastníku, který měl ve věci plný úspěch, pak přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl (§ 142 odst. 1 občanského soudního řádu). Účastníkům může soud také uložit, aby nahradili náklady řízení, které by jinak nebyly vznikly, jestliže je způsobili svým zaviněním nebo jestliže tyto náklady vznikly náhodou, která se jim přihodila (§ 147 občanského soudního řádu). Náhradu všech těchto nákladů je možné uložit i nezletilému účastníkovi řízení.

32. Jde-li o výši případné náhrady nákladů řízení, krajský soud upozornil, že mezi účelně vynaložené náklady mohou patřit i náklady na právní zastoupení žalované nemocnice. Matka to zpochybňuje s odkazem na rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2023 č. j. 22 Co 67/2023-554, který v jiné věci jiné nemocnici (rovněž příspěvkové organizace státu) nepřiznal náhradu zastoupení advokátem, neboť si nemocnice měla právní služby obstarat vlastními zaměstnanci. Z toho matka dovozuje, že přiznání náhrady nákladů v podobě advokátního zastoupení žalované nemocnici nehrozí.

33. K tomu lze uvést následující. Judikatura Ústavního soudu se již opakovaně vyslovila k účelnosti zastoupení fakultní nemocnice v řízení před obecným soudem (a z toho plynoucího práva přiznat procesně úspěšné nemocnici náhradu nákladů řízení včetně zastoupení advokátem ve smyslu § 142 odst. 1 občanského soudního řádu). Judikatura se shoduje na tom, že zastoupení nemocnice advokátem v běžných a rutinních případech nepředstavuje účelně vynaložené náklady, neboť nemocnice disponuje svým právním oddělením. Jde však toliko o zásadu, z níž existují výjimky. Při rozhodování o náhradě nákladů řízení v podobě advokátního zastoupení musí obecný soud vzít do úvahy konkrétní okolnosti případu, jako jsou předmět sporu, jeho obtížnost, souvislost sporu s běžnou agendou nemocnice apod. [k fakultním nemocnicím srov. např. náleze ze dne 15. 12. 2011 sp. zn. I. ÚS 195/11 (N 215/63 SbNU 473), či přímo Fakultní nemocnice v Motole se týkající náleze ze dne 18. 12. 2013 sp. zn. IV. ÚS 3678/12 (N 218/71

SbNU 557), body 14 až 18, v obou případech šlo o žalobu nemocnice na úhradu regulačních poplatků, tedy bagatelní žalobu, která však na advokátním zastoupení vygenerovala mnohem vyšší částku, než byla samotná částka žalovaná].

34. Z judikatury Ústavního soudu tedy rozhodně neplyne, že by snad fakultní nemocnice (jako příspěvková organizace státu) nikdy nemohla mít právo na náhradu nákladů řízení včetně advokátního zastoupení. Naopak, v případech komplikovanějších sporů z osobnostních práv jistě nelze po nemocnici požadovat, aby i v takových sporech nebyla zastoupena advokátem, resp. mechanicky dovozovat, že advokátní zastoupení nikdy není účelně vynaloženým nákladem [srov. v obecné rovině např. nálezy ze dne 14. 3. 2013 sp. zn. II. ÚS 376/12 (N 45/68 SbNU 449); ze dne 6. 6. 2013 sp. zn. I. ÚS 4229/12 (N 102/69 SbNU 691), body 16 a 17; ze dne 24. 7. 2013 sp. zn. I. ÚS 3344/12 (N 129/70 SbNU 193) či ze dne 16. 12. 2014 sp. zn. IV. ÚS 474/13 (N 229/75 SbNU 557), body 23 až 31].

35. Je pravda, že v řízení o udělení souhlasu bylo prokázáno, že právní služby za nezletilou má platit podle smlouvy o poskytování právních služeb spolek Juno Moneta. Krajský soud k tomu v napadeném usnesení poznamenal, že nelze vyloučit ukončení smlouvy nebo zánik spolku. Na tomto závěru není nic neústavního, a nelze jej zpochybnit argumentem, že spolek aktivně chrání práva pacientů již řadu let. To, že spolek získal prostředky od dárců v minulosti, negarantuje, že je získá i v budoucnosti.

36. Obecně jistě platí názor, že „jsou to především zákonní zástupci nezletilého (dítěte), kteří za něj nesou finanční odpovědnost“ [nálezy ze dne 16. 9. 2015 sp. zn. II. ÚS 728/15 (N 170/78 SbNU 543), část III]. V tomto smyslu má svůj význam, že veškeré vzniklé náklady se za nezletilou sami zavázali hradit její rodiče. Do pravomocného skončení věci ale mohou nastat události, které nezletilou vystaví riziku hradit vysoké náklady řízení. Takovou změnou jsou například rozpory mezi rodiči či zásadní změna jejich majetkových poměrů apod.

37. Klíčové pak je, že napadený rozsudek nijak nebrání matce, aby řízení vedla sama vlastním jménem na vlastní účet. Není nutné, aby ohrožovala majetková práva své dcery. Jak proto správně uvedl krajský soud, prohlášení rodičů nelze v tomto individuálním případě nadřazovat nad zájem nezletilé na její bezdlužnost v případě, že by se tak nestalo a rodiče nebyli schopni svému závazku dostát. Krajský soud tak důsledně respektoval ústavní princip ochrany nejlepšího zájmu dítěte [k ochraně dětí před dluhy srov. v obecné rovině nálezy ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 9/15 (N 138/86 SbNU 333; 338/2017 Sb.), body 46 násl.].

38. Matka v replice poukázala též na nové pravidlo § 899a občanského zákoníku. Podle něj *splnění peněžitého dluhu z právního jednání nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, lze vymoci pouze z majetku, který nezletilý nabyl před nabytím plné svéprávnosti, a majetku, který nabyl právním jednáním vztahujícím se výlučně k majetku nabytému před nabytím plné svéprávnosti*. Ani toto ustanovení však nemůže závěry v této věci změnit. Na významu § 898 občanského zákoníku totiž toto nové ustanovení nijak neubírá.

39. Uvedené ustanovení rozhodně nevylučuje, že se nezletilé dítě nemůže stát dlužníkem i velkých dluhů. Jak význam této normy shrnuje odborná literatura, „nezletilý dlužník není právní úpravou omezení majetkové odpovědnosti bez dalšího chráněn před jakýmkoliv

*poklesem svých aktiv, cílem je zabránit tomu, aby vstupoval do dospělého života zatížen přílišnými dluhy. Nejhorší situace, ve které se dlužník v souvislosti s dětskými dluhy může ocitnout, je ta, že pozbude veškerá aktiva tvořící jeho původní majetek, a svůj dospělý život tak započne z hlediska svých majetkových poměrů tzv. „od nuly“. Ochranu před zadlužením jako takovým nezletilému ex ante poskytuje především potřeba soudního souhlasu s právním jednáním rodičů za nezletilého v případech stanovených § 898 o. z., které se dotýká existujícího a budoucího jmění nezletilého či jednotlivé součásti tohoto jmění.“ (Dietschová, S. Odpovědnost nezletilých za dluhy. *Bulletin advokacie*, č. 5/2024, s. 9).*

40. Z výše uvedeného zřetelně vyplývá, že finanční dopady, které v důsledku vedení sporu nezletilé hrozí, nejsou jen hypotetické. Mohou – v případě výsledku řízení pro nezletilou nepříznivého – skutečně nastat.

#### VI. 2. B. *Posouzení významu řízení a přínosu případného vyhovujícího rozsudku pro nezletilou*

41. Na závěru, že dítěti hrozí i vážné finanční dopady žaloby, samozřejmě nelze skončit. Jinak by soud nikdy nemohl schválit podání jakékoli žaloby nezletilého dítěte. Povinnost platit a případně hradit náklady řízení je neodmyslitelně spjata s každým řízením vedeným před civilním soudem. Posoudit možné nepříznivé dopady na majetková práva nezletilé je třeba i v souvislosti s významem řízení a přínosem vyhovujícího rozhodnutí pro nezletilou. Odůvodněný zájem nezletilé na vedení řízení a jeho výsledku tak může převážet nad hrozbou procesního neúspěchu a hrazení nákladů řízení.

42. I malé dítě, kterému nebyly v době rozhodování krajského soudu ani dva roky (a v době lékařského zákroku mu nebyl ani jeden rok), je nositelem práva na ochranu osobnosti podle § 81 odst. 1 občanského zákoníku. Ochrana osobnosti je přirozeným právem každého člověka, přísluší všem lidem, a to i těm, kteří pro svůj věk nebo psychický stav nejsou s to plně nebo vůbec chápat újmu, která jim vznikla neoprávněným zásahem do jejich osobnosti. Na dítě je třeba nahlížet jako na specifický subjekt ochrany, který je více zranitelný, jeho osobnost musí být šetřena za všech okolností [srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2012 sp. zn. 30 Cdo 3386/2010 a ze dne 12. 12. 2012 sp. zn. 30 Cdo 3770/2011, č. 31/2013 Sb. rozh. civ.; srov. v judikatuře Ústavního soudu nálezy ze dne 1. 8. 2016 sp. zn. II. ÚS 19/16 (N 140/82 SbNU 243), bod 25; ze dne 12. 7. 2017 sp. zn. I. ÚS 1737/16 (N 124/86 SbNU 109), bod 57; ze dne 3. 8. 2021 sp. zn. II. ÚS 3003/20 (N 137/107 SbNU 131), bod 32, zde s akcentem na rovnost v právech; nálezy ze dne 7. 3. 2022 sp. zn. IV. ÚS 2620/21, bod 19 atd.].

43. Proto je třeba korigovat závěr krajského soudu, že omluva by nezletilé v žádném případě nic nepřinesla.

44. Přínos řízení pro nezletilou je však v této individuální věci podstatně oslaben. To je dáno především důvody, které matka uváděla v řízení o souhlasu s právním jednáním (žalobou). Rodiče tvrdili, že žalobou nezletilé chtějí docílit, aby „se do budoucna sjednotila praxe nemocnic“ (protokol z jednání před okresním soudem ze dne 10. 11. 2022). To bylo v podstatě jediným důvodem, který na jednání před okresním soudem rodiče uvedli. Veškeré další důvody, včetně ochrany práv dítěte, matka

vedla jen jako (nutný) doplněk důvodu primárního, kterým byl pokus o sjednocení praxe nemocnic.

45. Je-li však primárním důvodem žaloby sjednotit nemocniční praxi, nemusí se to nutně stát žalobou nezletilé. Nic nebrání, aby matka podala žalobu sama a dosáhla stejného výsledku, jakého chtěla dosáhnout žalobou dcery, tedy sjednotit praxi nemocnic napříč republikou. Jak správně uvedl krajský soud, pokud by měl soud s takovou žalobou vyslovit souhlas, logicky hrozí nebezpečí, že se dítě stane „pouhým vehiklem“ k vytváření judikatury. Soud, který by svolil s podáním žaloby dítěte a akceptoval důvody uváděné rodiči, by porušil nejlepší zájem dítěte. Takové rozhodnutí by vedlo k instrumentalizaci dítěte: namísto subjektu práv by se stalo objektem, využitým pro sjednocování praxe napříč republikou. Ochrana nejlepších zájmů dítěte však vylučuje, aby prostřednictvím dětských žalob uspokojovali rodiče svou potřebu sjednocovat domnělé či skutečné nešvary ve státě a společnosti, pokud mohou stejného výsledku dosáhnout jejich vlastní žalobou.

46. Dalším důvodem, který rodiče uváděli, je ochránit nezletilou před opakovaným porušením práva stejnou nemocnicí. Jak ale upozornil již kolizní opatrovník v odvolání proti rozsudku okresního soudu, k lékařskému zákroku došlo v průběhu šíření nemoci COVID-19, kdy měla žalovaná nemocnice nastavena specifická pravidla. Zájem nezletilé na ochranu proti budoucímu (opakovanému) porušení práva je tak zásadně oslaben, neboť ke spornému zamezení kontaktu s matkou došlo ve specifické době na sklonku pandemie či těsně po jejím skončení (únor 2022). Jde tak o dosti specifickou dobu spojenou se specifickými pravidly, která z logiky věci nemusí nutně poskytnout „precedent“ pro dobu post-covidovou.

47. K ochraně práv samotné nezletilé (která ale podle obsahu spisu nebyla ústředním bodem snahy rodičů), Ústavní soud opakuje, že klíčové pro nynější rozhodnutí je, že matka mohla žalovat sama a na vlastní účet, aniž by formálně činila stranou řízení svou dceru. Případná omluva nemocnice matce (pokud by matka v samotném řízení uspěla) by fakticky poskytla plnohodnotné zadostiučinění i pro její dceru. V budoucnu tak jistě mohou rodiče případnou omluvu nemocnice reprodukovat dceři tak, aby ji pochopila a uvědomila si, že soud na základě žaloby matky poskytl patřičnou ochranu proti situaci, kterou rodiče považovali za porušení práva.

48. Konečně, co se týče výtek matky proti vyjádření krajského soudu k ústavní stížnosti, lze jen stručně uvést, že předmětem řízení o ústavní stížnosti je přezkum napadeného rozsudku, nikoli vyjádření krajského soudu podané v tomto řízení.

## VII. Závěr

49. Napadený rozsudek krajského soudu je ústavně souladný, je přesvědčivě odůvodněný, a především je v plném souladu s požadavkem ochrany nejlepšího zájmu dítěte. Rizika spojená s vedením řízení o ochranu osobnosti pro nezletilou nejsou ani malá, ani čistě hypotetická. Klíčová je pak premisa krajského soudu, že řízení o ochranu osobnosti mělo nyní pro nezletilou jen malý význam, neboť požadovaného účelu řízení mohlo být dosaženo žalobou podanou jen matkou. Krajský soud ochránil ústavní princip

ochrany nejlepšího zájmu dítěte, kterým je zde jednak zajištění bezdlužnosti dítěte, jednak nezatahování dětí do žalob, které mohou se stejným úspěchem vést jejich rodiče.

50. Ústavní soud proto ústavní stížnost zamítl (§ 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu). Ústavní soud nenařídil ústní jednání, protože od něj nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 věta první zákona o Ústavním soudu).

**Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.**

V Brně dne 10. prosince 2024

Josef Fiala  
předseda senátu